

*Meža dienas 2022
šogad būs!*

*Klāt putnu
ligzdošanas laiks!*

*Eglu astoņzobu
mizgrauzis ir kaitēklis
numur viens,
jāuzmana eglu audzes*

*Kā mazināt
vētru ietekmi mežā?*

Foto: Līga Solisteja

IESPĒJA PIETEIKTIES ES ATBALSTAM MEŽSAIMNIECĪBĀ

Lauku atbalsta dienests (LAD) **no 2022. gada 25. aprīļa līdz 2022. gada 25. maijam** ir izsludinājis projektu pieņemšanu pasākuma “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un meža dzīvotspējas uzlabošanā” aktivitātēs.

“**Meža ieaudzēšana**” (desmitā projektu pieņemšanas kārtā) – kopējais pieejamais finansējums **820 741 eiro**.

Atbalstu var saņemt par meža ieaudzēšanu un kopšanu, kā arī ieaugušas meža audzes papildināšanu un kopšanu. Iesniegto projektu īstenošanas beigu termiņš ir līdz **2025. gada 30. jūnijam**.

“**Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanā**” (septiņā projektu pieņemšanas

kārtā) – kopējais pieejamais finansējums **2 384 530 eiro**.

Atbalstu var saņemt tikai jaunaudžu retināšanai. Kārtā iesniegto projektu īstenošanas beigu termiņš ir līdz **2023. gada 1. septembrim**.

“**Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu meža audžu atjaunošana**” (deviņā projektu pieņemšanas kārtā) – kopējais pieejamais finansējums **70 000 eiro**.

Atbalstu piešķir par meža atjaunošanu platībā, kurā atbilstoši Valsts meža dienesta atzinumam ir konstatēts ugunsgrēks vai dabas katastrofa (vējgāze, vējlauze, sniega un ledus radīti postījumi), kuras dēļ meža audze ir iznīcināta, tāpēc

šajā platībā mežs ir atjaunojams. Iesniegto projektu īstenošanas beigu termiņš ir līdz **2025. gada 30. jūnijam**.

Projekta iesnieguma veidlapa pieejama LAD mājas lapā www.lad.gov.lv sadaļā Atbalsta veidi – Projekti un investīcijas – Atbalsta pasākumi.

Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki palīdzēs izvērtēt situāciju dabā projekta nosacījumu atbilstībai, sagatavot meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plānu, kā arī iesniegt projektu LAD elektroniskajā pieteikšanās sistēmā.

Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieku kontaktinformācija pieejama mājas lapā www.mkpc.llkk.lv sadaļā Speciālisti.

ŠAJĀ NUMURĀ:

Valsts meža dienests maina struktūru, attīsta klientu servisu un e-pakalpojumus.	3
Papildina autoparku meža ugunsdzēsībai.	3
Iestāties ugunsneģaudzējam laikam, uzmanīgi ar uguni!	3
Paziņots Eiropas gada koks – ozols Duņins no Polijas.	4
Meža dienas 2022 šogad būs!	4
Klāt putnu ligzdošanas laiks!	5
Nepārtrauktā seguma mežkopība Zviedrijā – plusi un mīnusi.	6
Iepazīšanās ar meža īpašnieku kopdarbību Igaunijā.	7
Aktualizēts meža kokaudzētavu saraksts 2022. gadam.	8
Meža veselības aktualitātes.	9
Precizēts rīcības plāns egļu mežaudžu aizsardzībai 2022. gadā.	9
Turpinās potenciālo meža demonstrējumu teritoriju apmeklējumi.	10
Augošu koku izsoļu pārdošanas rezultāti.	10
Potenciālās mežu demonstrējumu saimniecības Balvu un Gulbenes pusē.	11
Apalo kokmateriālu produktu cenu tendences.	11
Kā mazināt vētru ietekmi mežā?	12
Izveidota jauna, interaktīva un izziņoša meža taka.	13
Dzīvot zaļi un veselīgi.	14
Mednieka sezonas karti var nopirkt arī attālināti.	15
Jauns buklets “Meža nozare 2050 – Latvijas Zaļais kurss”.	15
2022. gada dabas simboli.	15

VARĒS PIETEIKTIES KOMPENSĀCIJAS MAKSĀJUMIEM PAR NATURA 2000 MEŽA TERITORIJĀM UN MIKROLIEGUMIEM

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) aicina meža īpašniekus pieteikties kompensācijas maksājumiem par mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem *Natura 2000* meža teritorijās un mikroliegumos.

Tas ir ikgadējs kompensācijas maksājums, uz kuru pieteikšanās izsludina Lauku atbalsta dienests (LAD). Šogad paredzēts, ka kompensācijas maksājumiem varēs pieteikties no **12. aprīļa**, elektroniskajā pieteikšanās sistēmā (EPS) aizpildot Vienoto iesniegumu.

Atbalstu var saņemt par meža zemju (izņemot purvu) platībām, kas atrodas Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* sarakstā, un mikroliegumiem, kuri atrodas *Natura 2000* teritorijās vai ārpus tām.

Maksājums pienākas par vismaz 1 ha lielu meža zemes platību, kurā uz kārtējā gada 1. martu ir spēkā kāds no mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem: aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte, aizliegta galvenā cirte vai aizliegta kailcirte.

Plašāka informācija par atbalsta pasākumu būs pieejama LAD mājas lapā

www.lad.gov.lv sadaļā Atbalsta maksājumi.

Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki visos Latvijas reģionos sniedz konsultācijas, palīdz sagatavot un iesniegt attiecīgo dokumentāciju LAD elektroniskajā pieteikšanās sistēmā.

JĀNODROŠINA AIZSARDZĪBA PRET MEŽA KAITĒKĻIEM

Nolūkā ilgtermiņā uzlabot mežu sanitāro stāvokli un veicināt egļu astoņzobu mizgrauža ierobežošanas pasākumu īstenošanu veikti labojumi Ministru kabineta noteikumos “Grozījumi Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumos Nr. 947 “Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā””. Tie ir saistoši ikvienam meža īpašniekam.

Meža īpašniekiem svarīgākais ir noteikumu 4. un 5. punkts. Tas nosaka, kas darāms pirms aktīvās mizgraužu lidošanas fāzes pavadīt. Noteikumi paredz, ka meža īpašniekiem līdz kārtējā gada 1. aprīlim jānodrošina no 1. septembra līdz 1. martam gāzto un laužto egļu (izņemot sausos kokus) izvākšana no meža vai to aizsardzība pret stumbra kaitēkļiem, ja šo koku diametrs ir lielāks par 20 centimetriem, apjoms pārsniedz 10 kubikmetrus uz hektāra un tās nav paredzēts izvākt no meža. Tas attiecas uz mežaudzēm, kurās pēc mežaudzes formulas egles sastāva koeficients ir vismaz “4”.

Noteikumos vienkāršota egles procentuālā īpatsvara noteikšana audzē. Mežaudzes šķērslaukuma izmantošana aprēķinos aiz-

stāta ar sastāva koeficientu, kas raksturo audzes sugu sastāvu un mistrojumu. Sastāva koeficientu var atrast meža inventarizācijas dokumentā vai Meža valsts reģistrā pie sava meža aktualizētās informācijas rādītājiem.

Izvešana un aizsardzība

Grozījumi precizē, ka kokmateriāli uzskatāmi par aizsargātiem, ja tiem ir mehāniski vai mašīnizēti mizas bojājumi vai tie ir ķīmiski vai bioloģiski aizsargāti pēc to sagatavošanas. Pieļaujams arī tāds aizsardzības veids kā kokmateriālu skrāpēšana. Ar to saprotot mehāniskos mizas bojājumus noteikumu 51. punktā ietvertā termina “aizsargā pret stumbra kaitēkļiem” skaidrojumā.

Savukārt 5. punktā minēti kokmateriālu izvešanas termiņi vai obligāti veicamie aizsardzības pasākumi atkarībā no to sagatavošanas laikposma:

katru gadu no 1. septembra līdz 1. maijam cirsto skujkoku (izņemot sausos kokus) aizsargā pret stumbra kaitēkļiem ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 1. jūnijam;

skujkoku (izņemot sausos kokus) kokmateriālus, kas sagatavoti no 1. maija līdz 1. septembrim, izved no meža vai aizsar-

gā pret stumbra kaitēkļiem ne vēlāk kā mēneša laikā pēc to sagatavošanas.

Skujkoku ciršanas atlieku kaudzes

Noteikumu 8. punktā teikts, ka laikposmā no 15. aprīļa līdz 1. septembrim svaigās (neapžuvušās) skujkoku ciršanas atliekas krauj kaudzēs šķeldošanai ne tuvāk par 10 metriem no tādām mežaudzēm, kurās pēc mežaudzes formulas egles sastāva koeficients ir vismaz “8”, ja to vecums ir 50 gadi vai vairāk, ja vien starp krautuvī un mežaudzi neatrodas ceļš vai grāvis.

Laikposmā no 1. jūnija līdz 1. septembrim skujkoku kokmateriālus pastāvīgās uzglabāšanas vietās aizliegts glabāt tuvāk par 500 metriem no skujkoku mežaudzēm ilgāk par vienu mēnesi, ja tie nav aizsargāti pret stumbra kaitēkļiem.

Šo noteikumu neievērošana paredz arī atbildību. Piemēram, ja viena kaimiņa bezdarbības rezultātā (noteiktā termiņā nav savākti svaigi egļu gāzumi) otra kaimiņa blakus esošajā mežaudzē rodas zaudējumi mizgraužu postījumu dēļ.

Sarmīte Grundšteine, MKPC

VALSTS MEŽA DIENESTS MAINA STRUKTŪRU, ATTĪSTA KLIENTU SERVISU UN E-PAKALPOJUMUS

Lai Valsts meža dienests (VMD) attīstītu par mūsdienīgu, efektīvu valsts pārvaldes iestādi, kas palīdz klientiem īstenot viņu likumīgās intereses, ilgtspējīgi saimniekojot savā mežā, tiek mainīta dienesta struktūra un darba organizācija.

VMD jaunā struktūra paredz līdzšinējo 10 virsmežniecību un centrālās administrācijas vietā izveidot sešas tematiskās pārvaldes – Mežsaimniecības pārvalde, Medību pārvalde, Attīstības pārvalde, Nodrošinājuma pārvalde, Juridiskā pārvalde, Meža ugunsapsardzības pārvalde un Iekšējās uzraudzības daļu.

Pārmaiņas, lai risinātu vairākas problēmas

Šīs pārmaiņas nepieciešamas, lai risinātu tās problēmas, uz kurām norādījuši dienesta darbinieki, klienti un arī sadarbības partneri, piemēram, objektīvas un vienādas attieksmes trūkums pret klientiem visās struktūrvienībās, amatpersonu lēmuma ietekmējamība, nevienmērīga darbinieku noslodze u. c. Šīs problēmas nevar atrisināt, organizējot daru esošajā pārvaldības struktūrā.

“Jaunās struktūras ieviešana dos pozitīvu ietekmi uz VMD pakalpojumu saņemšanu. Tā neradīs neērtības mūsu klientiem, tieši pretēji – līdz ar strukturālajām pārmaiņām veidojam Klientu apkalpošanas daļu, lai uzlabotu komunikāciju ar mūsu klientiem un apkalpošanu. Klientu apkalpošana klātienē joprojām notiks visās līdzšinējās mežniecībās. Mūsu speciālistu konsultācijas varēs saņemt gan pa tālruni, gan e-pastā, kā arī klātienē,” uzsver VMD ģenerāldirektore Aina Stašāne.

Uzlabos savus e-pakalpojumus

Domājot par klientu ērtībām, VMD uzlabo e-pakalpojumus, paredzot līdz 2027. gada nogalei nodrošināt visu meža īpašniekiem un medniekiem domāto pakalpojumu pieprasīšanu un saņemšanu attālināti informācijas sistēmā “Meža valsts reģistrs”. Lai pakalpojumu saņemšanu padarītu iespējami vienkāršu, līdz 2023. gada pavasarim Meža valsts reģistrā izveidos tieši klientiem paredzētu darba vidi.

VMD pakalpojumu attīstība ir vērsta uz administratīvā sloga mazināšanu, veicinot klientu pašapkalpošanos. VMD speciālisti klientiem sniegs visu nepieciešamo atbalstu pakalpojumu pieprasīšanai attālināti, tajā skaitā klientu apkalpošanas centros būs pieejami datori un VMD speciālisti klientiem palīdzēs

pieprasīt pakalpojumus Meža valsts reģistrā. Vienlaikus klientiem, kuriem kaut kādu iemeslu dēļ nebūs iespējams izmantot e-pakalpojumu, būs iespēja pakalpojumus pieprasīt VMD, dokumentus iesniedzot papīra formātā.

Valsts meža dienests pārmaiņas ievieš pakāpeniski

Valsts meža dienests izmaiņas iestādes struktūrā un darba organizācijā ievieš pakāpeniski. Lēmums par Valsts meža dienesta pārmaiņu pakāpeniskāku ieviešanu pieņemts pēc sarunām ar Zemkopības ministriju.

Pašreiz spēkā esošais ārējais tiesiskais regulējums kontekstā ar plānotajām pārmaiņām nav viennozīmīgi interpretējams, tādēļ nepieciešams grozīt ārējos normatīvos aktus – Valsts meža dienesta likumu un Valsts meža dienesta nolikumu.

Valsts meža dienesta pārmaiņas nepieciešamas iestādes darbības stratēģijā 2021.– 2027. gadam izvirzīto mērķu saņemšanai. Turpmākajiem gadiem Valsts meža dienests izvirzījis vairākas prioritātes: radīt izcilu klientu pieredzi, saņemot pakalpojumu, stiprināt dienesta kapacitāti, uzlabojot procesu un resursu pārvaldību, kā arī veicināt darbinieku profesionalitāti un motivāciju.

Vineta Vilcāne,

VMD sabiedrisko attiecību speciāliste

IESTĀJOTIES UGUNSNEDROŠAJAM LAIKA POSMAM, UZMANĪGI AR UGUNI!

Mežā un purvā AIZLIEGTS

Nomest degošus vai gruzdošus sērkokciņus, izsmēkus vai citus priekšmetus.

Kurināt ugunscurus, izņemot īpaši ierīkotās vietās, kur netiek pieļauta uguns izplatīšanās ārpus tām.

Atstāt ugunscurus bez uzraudzības.

Dedzināt atkritumus.

Braukt ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem pa mežu un purvu ārpus ceļiem.

Veikt jebkuru citu darbību, kas var izraisīt ugunsgrēku.

Katru gadu Valsts meža dienests (VMD), ņemot vērā meteoroloģiskos apstākļus, ar rīkojumu visā valstī izsludina ugunsnedrošā laika posma sākumu, kad mežā ir jāievēro īpaši Ugunsdrošības noteikumi.

Meža īpašniekiem līdz ar ugunsnedrošā laika posma izsludināšanu ir jānodrošina Ugunsdrošības noteikumu prasību ievērošana mežā.

VMD atbildīgais speciālists aicina, dodoties dabā, būt ļoti uzmanīgiem ar uguni, ugunscurus, grilus kurināt tikai atļautās vietās, bet, uzraujot sērkokciņu, pirms tam padomāt, vai tas tiešām ir nepieciešams.

Šogad VMD joprojām uzraudzīs visus mežus un dzēsīs ugunsgrēkus neatkarīgi no tā, kas ir meža īpašnieks.

PAZIŅOTS EIROPAS GADA KOKS – OZOLS DUŅINS NO POLIJAS

Svinīgā ceremonijā šā gada 22. martā tika paziņoti konkursa “Eiropas gada koks” rezultāti. 16 Eiropas valstu Gada koku konkurencē balsojumā uzvarēja Bjalovežas gāršas sargs – 400 gadus vecais ozols Duņins Polijā.

Ozols aug Belovežas gāršas malā. Kā zināms, Belovežas gārša ir viens no pazīstamākajiem līdzenumu mežiem ne tikai Polijā, bet visā Eiropā. Ozolu ciena un apbrīno gan vietējie iedzīvotāji, gan tūristi, kas apmeklē šo Polijas apgabalu, ko dēvē arī par Eiropas bizonu (sumbru) reģionu. Ozols ir iedvesmojis daudzus māksliniekus, tas pārsteidz visos gadalaikos – gan veģetācijas laikā, gan rudenī un ziemā, kad it īpaši izrāda savus krāšņi jo krāšņi izliektos zarus.

Otro vietu konkursā ieguva Konkso banketa meža ozols no Spānijas (168 274 balsis), trešajā – Lielais korķa ozols no Portugāles (70 563).

Latvijas Aģes dižozolam – devītā vieta

Arī Latvijas pārstāvis Aģes dižozols no Limbažu novada fināla balsojumā

Polijas ozols

ieguva ļoti atzīstamu novērtējumu – ar 27 098 balsīm ieņēmot 9. vietu, uzreiz aiz Francijas.

Kad pēc padomju okupācijas Šmitu dzimta atguva dzimtas viensētu “Medņi”, Kārlis Šmits savās bērnības dienu takās Aģes upes krastā atklāja varenu ozolu. Tas bija ieaudzis krūmos un krasta kokos, bet pēc atbrīvošanas no apauguma atklājās visā varenumā, slejot zarus pār upi no stāvkrasta malas. To nosauca par Aģes dižozolu.

Pēdējos 15 gados ozols ir iedvesmojis dzimtas pārstāvjus izzināt dižkokus

un apzināties, ka Latvija ar otru lielāko dižkoku blīvumu tūlīt pēc Lielbritānijas ir Eiropas dižkoku lielvalsts. Tas iedvesmojis Spēkozola kustības rašanos, bijis sākums Spēkozolu pārgājienam, kā arī iedvesmojis Šmitu dzimtu kopā ar draugiem un paziņām stādīt jaunu trejdeviņu Spēkozolu birzi.

Aģes dižozols ir kļuvis par populārāko dižkoku Vidrižu pagastā un, iespējams, arī Limbažu novadā. To apmeklē daudzi ceļotāji, slēpņotāji un latviskās dzīvesziņas kopēji. Līdz ar tautas atmodu un neatkarības atgūšanu ozols ir atklājies pasaulē, lai priecētu, izglītotu un iedvesmotu!

Aicinām ikvienu Latvijā domāt par jauniem *kandidātiem* šim koku konkursam 2022. gadā.

Konkursu “Eiropas gada koks” Latvijā 2021. gadā pirmo reizi organizēja Latvijas Meža īpašnieku biedrība un Latvijas Meža sertifikācijas padome. Konkursā tiek meklēti koki ar visinteresantākajiem stāstiem.

Aiga Grasmane, LMIB

Foto: LMIB arhīvs

Vidrižu pagasta Aģes dižozols, lībiski: *Aḡā sūrtām*, ar savu Spēkozola atbrīvošanas stāstu uzvarēja Eiropas gada koka atlasē un ir pirmais koks no Latvijas, kas piedalījās šajā starptautiskajā konkursā

MEŽA DIENAS 2022 ŠOGAD BŪS!

Šogad jau no marta vidus, atbalstot Starptautiskās meža dienas iniciatīvu, arī Latvijā notiek ar Meža dienām saistītas aktivitātes un informatīvi pasākumi. *Meža dienu 2022* tēma – “Mežs un ilgtspējīga ražošana un patēriņš”.

Meža nozares institūcijas šogad plāno vairākus pasākumus. Lielākie no tiem:

AS “Latvijas Valsts meži” (LVM) plāno Latvijas Meža dienu centrālo pasākumu skolām un ģimenēm **27.–28. maijā** LVM dabas parkā Tērvetē;

KLĀT PUTNU LIGZDOŠANAS LAIKS!

Mūs, cilvēkus, pacilā mežu ieskanēšanās putnu dziesmās, jo apliecina siltuma un dzīvības atgriešanos. Taču putniem dziedāšana nav ne prieka izpausme, ne izklaide – tas ir bīstams darbs. Mēs varam iet pa mežu dziedādami, neriskējot tikt kāda apēsti, bet putniem vienmēr jāuzmanās no kāda plēsēja. Ja reiz putni ir gatavi riskēt ar dzīvību, skaidrs, ka dziedāšana tiem ir ļoti svarīga. Tā arī ir – ar dziesmu putni iezīmē un aizsargā savu teritoriju un piesaista mātīti, ar ko kopā turpināt sugu.

Tagad pavasarī putni, kas pārdzīvojuši ziemu Latvijā vai ceļu no siltajām zemēm, ķersies pie vairošanās, lai populācijai kompensētu tos sugasbrāļus, kam tā nav paveicies. Ja viņiem tas izdosies, populācijas būs stabilas un turpinās mūs priecēt ar dziesmām arī nākamajos pavasaros. Vai tas izdosies – lielā mērā atkarīgs arī no mums, mežu īpašniekiem un apsaimniekotājiem.

Agrāk mežu cirta ziemā

Senākos laikos mežu cirta ziemā, bet vasarā strādāja uz lauka. Tagad laiki ir mainījušies un tehniski mežizstrādi iespējams veikt arī pavasarī un vasarā. Taču putni nav mainījušies līdzī laika – pavasaris un vasara joprojām ir laiks, kad tie būvē ligzdas, dēj olas un audzina mazuļus. Lai izvairītos no putnu ligzdu izpostīšanas, Latvijas Ornitoloģijas biedrība (LOB) aicina putnu ligzdošanas laikā neveikt mežizstrādi. Minimālais miera periods, par kuru arī vācām parakstus portālā “Manabalss.lv”, būtu no **1. aprīļa līdz 30. jūnijam**, bet mežizstrādi un jaunaudžu kopšanu optimāli būtu veikt laikā no septembra līdz februārim.

Iet bojā mežizstrādes dēļ

Runājot par putnu ligzdu bojāeju mežizstrādes dēļ, droši vien pirmās nāk prātā tās ligzdas, kas bijušas kokos, kurus izstrādā ar hārvesteru, vai krūmos, kuri tiek izcirsti, gatavojot cirsma. Mūsu aplēses liecina, ka ik pavasari valsts mežos vien šādi iet bojā vairāk nekā 50 000 ligzdu. Taču ticami, ka daudz lielāks (bet grūtāk aprēķināms) ligz-

du skaits iet bojā traucējuma dēļ – putniem tās pametot pavisam vai uz pietiekami ilgu laiku, lai tās kļūtu par upuri ligzdu postītājiem (citiem putniem un zvēriem). Piemēram, Māris Strazds savā promocijas darbā savulaik izpētījis, ka, jo tuvāk melnā stārķa ligzdai notiek mežizstrāde, jo mazāka iespēja, ka stārķa ligzdošana būs sekmīga (pat tad, ja pats ligzdas koks netiek nocirsts).

Viens no iemesliem, kāpēc ir grūti aplēst traucējuma rezultātā bojāgājušo ligzdu skaitu, ir tas, ka attālums, kādā putni ir jutīgi pret traucējumu, katrai sugai var būt citāds, turklāt sezonas gaitā tas mainās. Kad putni tikai sākuši būvēt ligzdu, tie ir tramīgāki, bet tad, kad ligzdā jau mazuļi, putni pret traucējumu ir izturīgāki un ligzdu tik viegli nepamet.

Vai nevar ligzdot citur?

Reizēm tiek jautāts – vai tad tie putni, kuru ligzdas izpostītas, nevar pārcelties un ligzdot citur? Ja atliekam malā pašu faktu, ka nav labi izpostīt putnu ligzdas, patiešām – pieaugušie putni jau parasti bojā neaiziet un varētu mēģināt ligzdot vēlreiz. Daudzām putnu sugām (bet ne visām) tiešām raksturīgi mēģināt ligzdot no jauna, ja pirmā ligzda izpostīta. Taču jāņem vērā divas būtiskas problēmas.

Foto:Dainis Jansons

Pirmkārt, atkārtotam ligzdošanas mēģinājumam var nepietikt laika. Pat putniem, kas dabiski paspēj sezonas laikā izvest divus mazuļu perējumus, zaudējot vienu no tiem, būs mazāk jaunu putnu, kas papildinās populāciju, lai tā pārdzīvotu smagos ziemošanas vai migrācijas apstākļus. Savukārt tām sugām, kam ligzdošanas sezona ir īsāka vai mazuļi attīstās lēnāk, var vienkārši vairs nepietikt laika tos izaudzināt.

Otrkārt, jāpatur prātā, ka, ligzdai bojāejot mežizstrādes rezultātā, iet bojā ne tikai ligzda, bet arī ligzdošanas vieta – teritorija, ko putns sev pavasarī izcīnījis. Tātad laiks nepieciešams ne tikai jaunas ligzdas būvei, olu dēšanai un mazuļu audzināšanai, bet arī jaunas ligzdošanas teritorijas atrašanai. Turklāt, kā zināms, daba nemīl tukšumu – labākās ligzdošanas teritorijas jau būs aizņemtas.

LOB rosinātā iniciatīva noteikt mežizstrādes miera periodu no aprīļa līdz jūnijam šobrīd iestrēgusi Saeimā un skaidrs, ka par regulējumu tā “uz paritdienu” vēl neklūs. Tāpēc tas, vai putni mežos varēs ligzdot mierīgi, atkarīgs no pašu mežu apsaimniekotāju pieņemtajiem lēmumiem. Ceru, ka jūsu lēmumi būs putniem par labu!

Viesturs Ķerus,

Latvijas Ornitoloģijas biedrība

LVM organizē arī atvērtās Meža dienas – 16 pasākumus visā Latvijā. Lai pieteiktu dalību kādā no pasākumiem, jāpiesakās iepriekš, sazinoties ar interneta vietnē www.lvm.lv norādītajām kontaktpersonām;

Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultātes organizētais pasākums

“Mežs ienāk Jelgavā” notiek **29. aprīlī**, plašāk interneta vietnē www.mf.llu.lv;

LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs aicina apmeklēt izglītojošo meža izziņas taku mācību un demonstrējumu centrā “Lielozoli”, Tukuma novada Slampes pagastā, iepriekš piesakoties. Informācija interneta vietnē

www.lielozoli.lv;

AS “Latvijas Finieris” rudens pusē – 8. septembrī Rēzeknes pusē plāno jau par tradīciju kļuvošo pasākumu “Latvijas Finiera” Zaļā klase”.

Plašāks Meža dienu 2022 pasākumu saraksts būs pieejams interneta vietnē www.zm.gov.lv sadaļā Meža nozare.

NEPĀRTRAUKTĀ SEGUMA MEŽKOPĪBA ZVIEDRIJĀ – PLUSI UN MĪNUSI

Jau kopš 2005. gada Zviedrijas Meža aģentūra veic pētījumus mežaudzēs, kurās izmanto nepārtrauktā seguma mežkopības praksi.

Par šāda tipa mežkopību sauc ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, kurā audzes tiek uzturētas patstāvīgi neregulārā struktūrā, atlasot un izcērtot atsevišķus kokus.

Nav nodoms aizstāt kailcirtes

Nepārtrauktā seguma mežkopība Zviedrijā jau ilgāku laiku tiek izmantota arī privāto īpašnieku meža teritorijās.

Tomēr šo metodi nevar izmantot visur, jo meža apsaimniekošanai ir jāatbilst meža īpašnieka mērķiem. Nav nodoms ar šo metodi aizstāt kailcirtes, bet gan saimniekot tā, lai tās nav tik lielas un izteiktas kā klasiskajā mežkopībā.

Saskaņā ar Zviedrijas Meža likumā noteikto atvērums mežaudzē nevar būt lielāki par 0,25 ha, un jaunu atvērumu blakus var veikt, kad esošajā ir noritējusi meža atjaunošanās un mežaudzes augstums ir sasniedzis 2,5 m, un ir atstāti vismaz 25 ekoloģiskie koki uz hektāru, kuru augstums ir virs 10 m (lapu koku mežos 5 koki). Vēlāk, kad mežaudze ir sasniegusi vairāk nekā 10 metrus, šos kokus ir atļauts nocirst.

Arī Zviedrijas jaunākajā FSC (Forest Stewardship Council) mežsaimniecības sertifikācijas standartā ir iekļauta nepārtrauktā seguma mežsaimniecība, pieļaujot, ka daļa no meža tiek apsaimniekota šādi, jo tas veicina dabas un sociālo vērtību attīstību. Līdz šim mežsaimniecība Zviedrijā balstījās galvenokārt uz kailcirtu meža apsaimniekošanas metodi. Saskaņā ar valdības noteikto Zviedrijas Meža aģentūrai ir uzdevums palielināt tieši šo saimniekošanas metodes meža zemēs.

Izmantotās metodes ietekme

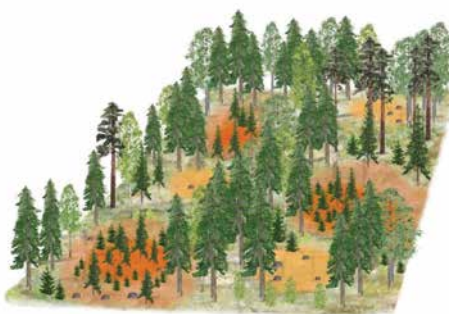
Lietojot šo metodi, tai būtu lielāka ietekme uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un attīstību. Piemēram, biotopi, kas pastāv slēgtās meža sistēmās, ir ar vienmērīgāku vidējo temperatūru un mitrumu, radot labākus dzīves apstākļus augiem un kukaiņiem, kuriem nepieciešama ēnaina vide. Šāds risinājums nav piemērojams visos gadījumos, jo ir arī gaismas prasīgas sugas, kā arī tās, kas pielāgojušās dažādiem traucējumiem, piemēram, meža ugunsgrēkiem.

No sociālo vērtību aspekta – cilvēki, kuri izmanto mežu rekreācijai, ir jūtīgi pret apkārtējās vides izmaiņām. Izmantojot izlases cirtes un veidojot atvērumus,

Foto Madara Černuho

Latvijā arī arvien biežāk privāto meža īpašnieki izvēlas saimniekot, izmantojot nekailcirtu metodes

Attēlā atspoguļota nepārtrauktā seguma mežkopības prakse, veidojot atvērumus mežaudzē

tiek samazināts kailcirtu radītais efekts un ainavas krasās izmaiņas. Mežaudze tiek audzēta nebeidzamā ciklā, pakāpeniski nomainot pieaugušās audzes.

Šai metodei ir vairākas priekšrocības, kas rada mazāku ietekmi arī uz augsni un ūdeni, jo paliekošais koku daudzums audzē ir lielāks. Tas samazina tipiskos cirtšanas riskus, kas rodas paaugstinātā gruntsūdens līmeņa dēļ. Šīs nepārtrauktā seguma nekailcirtu metodes lietošana arī palīdz mazināt iespējamās augsnes nogrūvumus paugurainās apkārtnē, erozijas un plūdu riskus.

Ietekme uz koksnes ražošanu

Nekailcirtu metodes produktivitāte uz noteikta koksnes apjoma saražošanu ir mazāka, nekā lietojot kailcirtu metodi. Cirtsmas izveides izmaksas arī būs lielākas, jo plānošana prasīs vairāk laika. Arī transporta izmaksas būs lielākas, jo ilgāku laiku prasīs koksnes izvešana. Līdz ar to Zviedrijā, ņemot vērā šos ekonomiskos apsvērumus, nereti dod priekšroku kailcirtu metodei.

Šai metodei ir savas priekšrocības ap-

gabalos, kuros ir potenciālie riski meža apsaimniekošanā – piemēram, mitrās augsnēs ar potenciālu risku paaugstināties gruntsūdeņiem un konkrētai vietai pārpurvojoties. Arī augiem, kas iesējušies dabiski paaugā, pēc kailcirtes ir grūtāk nostiprināties, un rodas lielāks konkurējošās zāles, paparžu vai avenāju risks, nekā tas būtu, ja mežizstrāde ir veikta pēc nekailcirtu metodes.

Nekailcirtu metodes trūkumi

Nekailcirtu metodei ir arī trūkumi, piemēram, koku gāšanas laikā tiek bojāti citi koki un paauga, biežāk izmantota meža tehnika, kas atstāj ietekmi uz augsni un augošo koku saknēm, un tas var izraisīt trapes risku. Arī dzīvnieku blīvums ir viens no riskiem, mežam ir nepārtraukts cikls un nepieaugušie koki var tikt izmantoti kā regulāra barības bāze dzīvniekiem.

Zviedrijas Meža aģentūrā uzskata, ka klimata pārmaiņu laikā ir grūti prognozēt, kādi apstākļi valdīs nākotnē, un līdz ar to visus meža resursus nevajadzētu apsaimniekot pēc vienas metodes, šādi samazinot riskus mežsaimniecībā.

Latvijā arī arvien biežāk privāto meža īpašnieki izvēlas saimniekot savos mežos pēc nekailcirtu metodes, lai gan īpašumā saskaņā ar Meža likumu iespējama arī kailcirtē. Kā pamatojumu savai izvēlei minot, ka vēlas šo nebeidzamo ciklu uzturēt mežā, viņi izprot metodes ietekmi uz dabu, vidi un mežaudzi kopumā, kā arī izvēlas ekonomiskos labumus no meža iegūt pakāpeniski, nevis veicot kailcirti vienu reizi savā mūžā.

Madara Černuho, MKPC

Avots: "Hyggesfritt skogsbruk. Skogsstyrelsens definition", Skogsstyrelsen, 2021

IEPAZĪŠANĀS AR MEŽA ĪPAŠNIEKU KOPDARBĪBU IGAUNIJĀ

Ši gada 7. un 8. martā meža īpašnieku grupa devās LLU Mūžizglītības centra organizētajā pieredzes braucienā pie Igaunijas meža īpašnieku organizācijām, lai iepazītos ar Igaunijas meža īpašnieku organizāciju kooperatīvu darbību un attīstības iespējām.

Divu dienu laikā dalībnieki tikās ar Valgamā, Voremā, Pelvamā un Verumā meža īpašnieku biedrību vadītājiem, kā arī ar kooperatīva *Keskühistu Eramets* izpilddirektoru Prītu Pellumē.

Biedrību un kooperatīvu darbība

Meža īpašnieku kopdarbības kustība Igaunijā aptver ap 13 000–15 000 meža īpašnieku, kuru īpašumā ir ap 50 % no visiem privātajiem mežiem. Tas ir sasniegts gadu gaitā ar mērķtiecīgu un stabilu valsts budžeta (nevis Eiropas) atbalstu. Meža īpašnieku biedrības no valsts saņem 40 eiro gadā par katru savu biedru, 100 eiro par katru veikto konsultāciju, neatkarīgi no tās garuma. Pie tam Eiropas Savienības atbalstītos mežsaimniecības (jaunaudžu kopšana) projektus ar biedrību starpniecību var iesniegt tikai to biedri.

Praksē tas ir organizēts tā, ka biedrības konsultē meža īpašnieku, veic visus mežkopības un mežizstrādes darbus viņu mežos, organizē koksnes transporta loģistiku. Savukārt biedrības ir izveidojušas (divus) kooperatīvus, kuri nodarbojas ar koksnes tirdzniecību un pēdējos gados arī ar stādu iepirkšanu biedrību biedru vajadzībām. Ja biedrības biedrs vēlas pārdot apalkokus, tas slēdz līgumu nevis ar biedrību, bet ar kooperatīvu. Līgumu paraksta biedrības darbinieks uz kooperatīva izsniegtas pilnvaras pamata.

Lēmumus pieņem profesionāļi

Kooperatīva kopsapulci veido biedrību vadītāji (konkrētajā kooperatīvā 11), kas ir savas jomas profesionāļi un tieši ieinteresēti kooperatīva racionālā darbībā. Tas novērš situāciju, kas veidojas kooperatīvā, kur ikvienam biedram ir viena balss. Kooperācijā nereti sastopam risku, ka kooperatīvu kopsapulces, atsaucoties uz demokrātiju, kļūst līdzīgas kolhozu kopsapulcēm ar attiecīgu kompetenci saimniecisku un biznesa jautājumu risināšanā, kas ekstrēmos gadījumos var apdraudēt organizācijas biznesā tik nepieciešamo stabilitāti.

Igaunijas kopdarbības modelis, kas pirmajā mirklī var šķist sarežģīts un, iespējams, pasaulē varētu būt unikāls, daudzu gadu garumā ir pierādījis savu dzīvotspēju. Šajā laikā ir bijuši gan biedrību bankroti, gan apvienošanās, kas uzmēģinājdarbībā ir neizbēgami.

Tikšanās ar Igaunijas īpašnieku biedrību

Maza izmēra mežizstrādes tehnikas demonstrējumi bērza audzē vēl ziemas apstākļos

Ko valsts ir ieguvusi, ejot šo ceļu?

Igaunijā būtiska meža īpašnieku daļa vairs nav atstāta bez pieredzes un zināšanām *Acī pret aci* ar peļnīt gribošiem tirgus dalībniekiem. Viņiem ir iespēja iestāties biedrībās, kurās kompetenta speciālista padoms vienmēr ir tālruņa zvana attālumā. Un tādējādi savu meža īpašumu apsaimniekot bez nezinašanas dēļ izdarītām kļūdām. Mežkopības līmenis privātajos mežos zināšanu labākas pieejamības dēļ noteikti ir uzlabojies.

To apliecina kaut vai tas, ka kooperatīvs biedrību vajadzībām katru gadu izcirsto platību atjaunošanai centralizēti iepērk ap četriem miljoniem stādu. Koksnes pircējiem šāda sistēma ir izdevīga, jo nav vairs jāstrādā ar daudziem meža īpašniekiem atsevišķi. Tā vietā viņi var pirkt koksni no kooperatīva, kas uzņemas arī atbildību par FSC piegāžu ķēdes sertifikācijas prasību izpildi.

Jāatzīst, ka šā brīža rādītāji Latvijā meža īpašnieku iesaistes ziņā ir sliktāki. Kooperatīvi darbojas kopš 2012. gada un

līdz šim ir spējuši apvienot tikai mazliet vairāk par 1000 meža īpašniekiem. Kooperācijai ir bijis ļoti noderīgs Eiropas finansējuma atbalsts, taču tas nav stabils un ir periodisks. Vienu brīdi ir un citu brīdi tā nav, tad atkal ir.

Citi iespaidi

Brauciena laikā bija iespēja darbībā vērot maza izmēra mežizstrādes tehnikas darbu bērza pirmajā krājas kopšanā. Dzirdējām viedokļus par to, kā daudzi saimnieciskās darbības ierobežojumi Hānjas augstienē (tur, kur ir Munameģis) iznīcina meža īpašnieku ienākumus un traucē laukos attīstīt uzņēmējdarbību. Arī Igaunijā kompensācijas par šiem ierobežojumiem ir simboliskas. Ja ir aizliegta visa veida saimnieciskā darbība, īpašnieks gadā saņem 110 eiro, bet, ja koku zāģēšana ierobežotā apjomā tomēr ir iespējama, tad 60 eiro.

Grigorijs Rozentāls,
biedrība "Meža īpašnieku kooperācijas atbalsta centrs"

AKTUALIZĒTS MEŽA KOKAUDZĒTAVU SARAKSTS 2022. GADAM

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs sadarbībā ar Valsts meža dienestu un AS "Latvijas Valsts meži" (LVM) struktūrvienību "LVM Sēklas un stādi" ir aktualizējis meža kokaudzētavu sarakstu pa reģioniem ar kontaktinformāciju un audzēto stādu sortimentu.

Šogad AS "Latvijas Valsts meži" kokaudzētavās mainīta stādu pārdošanas un pasūtīšanas kārtība. Pieteikšanās stādu iegādei organizēta centralizēti. LVM ir palielinājis meža stādu ražošanas apjomu. Regulāri tiek aktualizēta informācija par stādu pieejamību LVM kokaudzētavās. Lai iegādātos stādus, pircējiem jānosūta pieteikums uz e-pasta adresi: mezastadi@lvm.lv. Pieejamas arī konsultācijas, zvanot pa tālruni 26566165.

Ar jauno meža koku stādu pārdošanas kārtību un stādu cenām var iepazīties mājas lapas www.lv.lv sadaļā Sēklas un stādi – Meža stādi.

Savukārt privātajās meža kokaudzētavās katrā ir sava meža stādu iegādes un pasūtīšanas kārtība. Aicinām meža īpašniekus savlaicīgi sazināties ar kokaudzētavām, lai precizētu stādu pieejamību un veiktu pasūtījumu.

Jāatceras, ka, pērkot stādus, noteikti jāsaņem stādu iegādi apliecinošs dokuments un etiķete, kas būs jāiesniedz Valsts meža dienestā kopā ar atjaunošanas vai ieaudzēšanas pārskatu.

Latvijā meža koku stādus piedāvā 32 kokaudzētavas, tostarp 10 LVM kokaudzētavas, pārējās ir privātās kokaudzētavas.

Meža kokaudzētavu saraksts (aktualizēts 2022. gada marts)

Kokaudzētava, kontaktinformācija	Sortiments
Vidzeme	
Pļaviņu kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Priede (kailsakņi) Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu) Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
Aiviekstes pag., Aizkraukles nov., tālr. 26695318	
ZS "Mikēji" "Korintes", Ape, Smiltenes nov., tālr. 2429008	Priede, egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi, kailsakņi ar uzlab. sakņu sist.)
ZS "Kaupres" "Kaupres", Viesītes pag., Jēkabpils nov., tālr. 28630003	Egle, priede, bērzs, melnalksnis (kailsakņi)
Kokaudzētava "Podiņi" LVM "Sēklas un stādi"	Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu) Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
"Podiņi", Indrānu pag., Madonas nov., tālr. 29197339	
Kalsnavas kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Hibridapše (ietvarstādi, kasēš) Bērzs (ietvarstādi, kasēš) Dekoratīvais stādmateriāls. Pieteikumi (meža stādi) centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
Pārupes iela 7, Jaunkalsnava, Kalsnavas pag., Madonas nov., tālr. 29435141 (meža). Stādi (dekoratīvie), tālr. 26528088	
Norupes kokaudzētava SIA "Rīgas meži"	Priede, egle, bērzs, melnalksnis, (kailsakņi, ietvarstādi)
Norupes kokaudzētava, Tīnūžu pag., Ogres nov., tālr. 29115313	
Kokaudzētava "Zābaki" AS "Latvijas Finieris"	Bērzs, melnalksnis, egle (ietvarstādi)
"Zābaki", Siguldas nov., Krimuldas pag., tālr. 29463658	
Strenču kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Priede, egle (ietvarstādi) Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sist.) Dekoratīvais stādmateriāls Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
"Kociņi", Trikātas pagasts, Valmieras novads, tālr. 29395418	
Smiltenes kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Priede (kailsakņi) Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu) Dekoratīvais stādmateriāls Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
"Stādaudzētava 1", Launkalnes pag., Smiltenes nov., tālr. 26664995	
Valmieras kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Egle, bērzs (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu.), ozols (kailsakņi) Dekoratīvais stādmateriāls Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
"Kokaudzētava Valmiera", Valmiermuiža, Valmieras pag., Valmieras nov., tālr. 26678924	
SIA RG Meži "Lielmežs", Mārkalnes pag., Alūksnes nov. tālr. 29460869	Egle (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu)
Latgale	
z/s Ziedulejas "Ziedulejas", Pilskalns, Beļavas pag., Gulbenes nov., tālr. 26305469	Egle (kailsakņi)
SIA "PFF" Strenči, Valmieras nov., tālr. 26374091	Bērzs (ietvarstādi)
IK stādaudzētava „Sprogas” Dagdas nov., Andrupenes pag., Andrupene, tālr. 29343693	Bērzs, egle, melnalksnis (ietvarstādi, kailsakņi ar uzlab. sakņu sist.)

SIA "Andrupenes kokaudzētava" Andrupene, Andrupenes pag., Dagdas nov., tālr. 26536764	Bērzs (ietvarstādi, kailsakņi ar uzlab. sakņu sist.) Egle (ietvarstādi)
SIA "Alberi" Andrupene, Andrupenes pag., Dagdas nov., tālr. 26568309	Melnalksnis, Egle (ietvarstādi, kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu)
Eleonora Kursiša "Lusti", Eglaines pag., Ilūkstes nov., tālr. 27903397	Priede, egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi, sējeņi)
z/s Pasakas "Baltegles", Bronki, Konstantīnovas pag., Dagdas nov., tālr. 26430801	Egle (ietvarstādi) bērzs (ietvarstādi) Melnalksnis (ietvarstādi)
z/s Taudejāni "Taudejāni", Lendžu pag., Rēzeknes nov. tālr. 22157309	Egle (kailsakņi)
SIA Zelve "Ives" Kursiši, Izvaltas pag., Krāslavas nov. tālr. 26498249	Ozols, sarkanais ozols, (kailsakņi, dažāda vecuma)
IK "Mežrozes ATF" "Mežrozes" Dēmenes pag., Augšdaugavas nov. tālr. 22447373	Bērzs (ietvarstādi)
Kurzeme	
Dundagas kokaudzētava SIA "Jaunemari", Pāces iela 19, Dundaga, Talsu nov., tālr. 29432740	Priede, egle (kailsakņi) Dekoratīvais stādmateriāls
ZS "Senči 1" "Senči-1", Smārdes pag., Tukuma nov., tālr. 29211747	Priede, egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi)
Popes kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Priede (kailsakņi) Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu) Dekoratīvais stādmateriāls Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
"Kokaudzētava", Tārgales pagasts, Ventspils novads, t. 26599543	
Kokaudzētava "Ive" ZS "Ive", Atpūtas iela 4, Grobiņa, Dienvidkurzemes nov., tālr. 29542108	Priede, egle, melnalksnis (kailsakņi) Dekoratīvais stādmateriāls
SIA "Ievinas V" "Kokaudzētava", Kurmāles pag., Kuldīgas nov., tālr. 29218305	Priede, egle (kailsakņi)
Kokaudzētava "Mazsili" LVM "Sēklas un stādi"	Priede, egle (ietvarstādi) Egle, bērzs, melnalksnis (kailsakņi ar uzlabotu sakņu sistēmu) Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
Mazsili kokaudzētava, Abavas pagasts, Talsu nov., tālr. 29178389	
Mežvidu kokaudzētava "Mežvidu kokaudzētava" Kalsnavas pagasts, Madonas novads, t. 29158564	Priede, Egle (ietvarstādi)
SIA "Grigali" "Grigali", Rudbāržu pag., Kuldīgas nov., tālr. 29171689	Priede, bērzs (ietvarstādi) Egle (kailsakņi ar uzlab. sakņu sist., ietvarstādi) Melnalksnis (ietvarstādi)
Zemgale	
Jelgavas kokaudzētava LVM "Sēklas un stādi"	Egle, ozols, sarkanais ozols, lapegle (kailsakņi dažāda vecuma) Dekoratīvais stādmateriāls Pieteikumi centralizēti: mezastadi@lvm.lv , Konsultācijas tālr. 26566165
Rīgas iela 54a, Jelgava, Jelgavas nov., tālr. 29441290; 25779714	
ZS „Līkstes” Brigades iela 17, Auce, Dobeles nov., tālr. 26464445, e-pasts: mezastadi@inbox.lv	Bērzs, melnalksnis, egle (ietvarstādi, kailsakņi)

Informācija apkopota sadarbībā ar Valsts meža dienestu un AS LVM "Sēklas un stādi".

MEŽA VESELĪBAS AKTUALITĀTES

Iestājoties siltākiem laikapstākļiem, mostas dzīvā daba, tostarp arī meža kaitēkļi. Kāda ir situācija meža veselības jomā, riski un prognozes, skaidrojām sarunā ar *Dr. biol.* Agni Šmitu, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta (LVMI) “Silava” vadošo pētnieku.

LVMI “Silava” veic pētījumus par meža veselību parauglaukumos, kuri izvietoti visā Latvijā. No 1990. gada apkopotie rezultāti liecina, ka pēdējā laikā paralēli ir savairojušies dažādi meža kaitēkļi, kas ik pa laikam nodara kaitējumu mežam.

Egļu mūķene (*Lymantria monacha*) pēdējos gados savairojusies tieši priežu audzēs, taču bojā arī egļu audzes. Kāpuri nograuz priežu skuju. Populācija strauji pieaug un konstatēta jau visā Latvijā. Lai aizsargātu kokus no šī kaitēkļa, Agnis Šmits privātiem meža īpašniekiem iesaka pavasarī likt līmes jostas. Tas ir efektīvs līdzeklis, jo kāpuru olas tiek dētas pie pamatnes, un līmes jostas kavē kaitēkļa nokļūšanu koku galotnēs. Parauglaukumos slazdos noķertas arī ozolu mūķenes, to skaits nedaudz pieaudzis atsevišķās vietās lapu koku audzēs.

Egļu astoņzobu mizgrauzis (*Ips typographus*) jau vairākus gadus Latvijā

un arī Eiropā ir kaitēklis numur viens un ir nodarījis ievērojamus postījumus egļu audzēm. To klātbūtni var pamanīt pēc graužu “miltiem” uz koku stumbra. Monitoringa dati 2021. gada vasarā neatspoguļoja patieso situāciju, jo lielāko kaitējumu mežā nodarīja otrās paaudzes vaboles. Siltais un sausais rudens sekmēja to, ka vēl novembrī, kad mizgraužiem bija jādodas ziemot, tie bija manāmi zem koku mizas, tos bojājot. Visvairāk mizgrauža bojājumi – nokaitušas egles konstatētas Vidzemē, Gaujas Nacionālajā parkā, kā arī Sēlijā.

Jāņem vērā, ka mizgraužiem tagad attīstās divas paaudzes. Lai cīnītos ar to, Agnis Šmits iesaka lielajiem meža īpašniekiem izlikt feromona slazdus, meža īpašniekiem – līdz pavasarim no meža izvākt vēja laužtos un izgāztos skuju kokus, kas darbojas kā kaitēkļu pievilinātāji. Turpmākā savairošanās būs atkarīga no laikapstākļiem.

Priežu audžu tīklapsene (*Acantholyda posticalis*) ir skuju graužējs, masveida savairošanās rezultātā koki iet bojā. Novērota ilgstoša kaitēkļa savairošanās, it īpaši Daugavpilī, kur priežu audzes gājušas bojā 140 ha platībā. Ir gadījumi, kad koki arī atkopjas.

Priežu galotņu sešzobu mizgrauzis (*Ips*

accuminatus) joprojām ir aktuāls, savairošanās konstatēta Stiklu purvā pēc deguma 2019. gadā, Daugavpilī priežu audžu tīklapsenes postītās audzēs, Tērvetē un citur. Pagājušajā gadā nebija konstatēta otrā paaudze. Vienīgais veids, kā cīnīties, ir nocirst invadētos kokus vasarā un izvākt galotnes.

Smaragdzaļā krāšņvabole (*Agrilus planipennis*) aktuāla tāpēc, ka pārsvarā bojā ošus un, ja nonāks līdz Latvijai, tad atlikušie oši būs pagalam. Pagaidām konstatēta 300 km no Latvijas, jauna atradne atrasta Pēterburgā.

Zeltvēdera mūķene (*Euproctis Chrysorrhoea*) pagājušajā vasarā bija savairojusies kokos lauka vidū. Kaitēklis ne tikai apgrauz daudz lapu koku lapas, bet arī apdraud cilvēku veselību. Kokiem pilnīgi nograuztas lapas, karājas tīklojuma maisi. Kāpuram ir toksiski matiņi, kas cilvēkiem izraisa alerģisku reakciju. Pagaidām pie mums aizsardzības jautājums nav atrisināts.

Akūtā ozolu kalšana, slimība ir gandrīz beigusies un plaši nav izplatījusies.

Raksta sagatavošanā izmantota Dr. biol. Agņa Šmita prezentācija “Meža veselība 2021. gadā un pēdējo gadu aktualitātes”

PRECIZĒTS RĪCĪBAS PLĀNS EGLŪ MEŽAUDŽU AIZSARDZĪBAI 2022. GADĀ

2021. gada rudens bija silts un sauss, un tas ir veicinājis aktīvu egļu astoņzobu mizgrauža savairošanos. Tas varētu nozīmēt, ka 2022. gadā būs vērojama plaša egļu audžu kalšana. Kaitēklis var invadēt ne tikai novājinātas egles un nemizotus kokmateriālus, bet labvēlīgos apstākļos arī apdraudēt veselus kokus, radot kokiem neatgriezeniskus bojājumus.

Pēc Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” monitoringa datiem, lielākais

kaitēkļa savairošanās risks 2022. gadā varētu būt Sēlijā un Vidzemē, bet nav izslēgta tā izplatība arī pārējā Latvijas teritorijā. Kaitēkļa savairošanās intensitāti nav iespējams prognozēt, jo tā ir atkarīga no laikapstākļiem, tādēļ nepieciešams ievērot drošības pasākumus. Ņemot vērā bīstamā kaitēkļa izplatību, Zemkopības ministrijas izveidotā darba grupa ir precizējusi rīcības plānu egļu audžu aizsardzībai 2022. gadā.

Zemkopības ministrija aicina rīcības plāna izpildē iesaistītās institūcijas, meža

īpašniekus un apsaimniekotājus rīkties atbilstoši plānā “Rīcības plāns egļu mežaudžu aizsardzībai pret egļu astoņzobu mizgrauzi (*Ips typographus*) 2022. gadā” ietvertajiem pasākumiem, lai efektīvi apkarotu kaitēkli un aizsargātu egļu audzes no tā radītajiem bojājumiem.

Rīcības plāns pieejams interneta vietnē www.zm.gov.lv sadaļā Meža nozare.

Konstatējot mizgrauža bojājumus, Zemkopības ministrija lūdz sniegt informāciju Valsts meža dienesta darbiniekiem.

TURPINĀS POTENCIĀLO MEŽA DEMONSTRĒJUMU TERITORIJU APMEKLĒJUMI

Integrētā Life projekta *LatViaNature* ietvaros turpinās potenciālo meža demonstrējumu teritoriju apmeklējumi privāto meža zemju īpašumos.

Šoreiz Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki kopā ar projekta partneriem apmeklēja meža īpašnieku **Juri Ozoliņu** Valmieras pusē. Viņam pieder 500 ha meža zemes.

Juris Ozoliņš atgriezies no Rīgas dzimtajā pusē deviņdesmito gadu sākumā, nodibinājis savu uzņēmumu un sniedz dažādus pakalpojumus citiem meža īpašniekiem. Kad sākās privatizācijas laiks, daudziem jaunajiem zemes īpašniekiem vairāk vajadzēja naudu nekā mantoto zemi. Juris pamazām iegādājās zemi un tagad nodarbojas ar mežkopību.

AUGOŠU KOKU IZSOĻU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

2022. gada pirmā atskaite no Meža biržas ir klāt! Izsoļu portālā www.mezabirza.lv 2022. gada janvārī un februārī kopumā veiksmīgi noslēgušies 31 izsole, kur kopā izdarīti 1485 solījumi. Pārdoti 130,26 hektāri meža cirsmu ar kopējo izcērtamo likvīdo apjomu 21 866 kubikmetri. Apskatot izsoļu sākumvērtību un pārdošanas cenu starpību, kopējais cenas pieaugums bijis 25,41 %, savukārt vidējais cenas pieaugums sasniedz 26,37 %. Zemākā cena par kubikmetru bijusi 17,32 EUR, savukārt augstākā – 86,39 EUR.

Izsoļu pārdošanas rezultāti.

- Skuju koku cirsmu (vismaz 70% skuju koku īpatsvars) cenas, sākot no 44,44 līdz 73,33 EUR/m³, vidējā svērtā cena šādām cirmām 70,93 EUR/m³.
- Jaukto koku cirsmu (skuju koku īpatsvars 40–60 %) cenas svārstās no 30,18 līdz 61,39 EUR/m³, vidējā svērtā cena 41,17 EUR/m³.
- Lapu koku cirsmu (valdošā suga bērzs – vismaz 70 %) cenas, sākot no 32,09 līdz 76,80 EUR/m³, vidējā svērtā cena 43,62 EUR/m³.
- Lapu koku cirsmu (valdošā suga – baltalksnis vairāk nekā 50 %) cenas, sākot no 17,32 līdz 58,50, kur vidējā svērtā cena 34,41 EUR/m³.
- Lapu koku cirsmu (bērzs, apse, melnalksnis) cenas no 28,32 līdz 49,81 EUR/m³, vidējā svērtā cena 38,78 EUR/m³.

Šī gada martā Meža birža sāk studentu atbalsta kampaņu, kuras ietvaros 10 eiro no katras izsolē ievietotās cirsmas tiks ziedoti Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Meža fakultātes studentu stipendijai. Kampaņas mērķis ir nodrošināt 200 eiro ikmēneša stipendiju kādam LLU Meža fakultātes studentam 2022./2023. gada rudens un pavasara semestrī.

Atbalstīsīm topošos meža speciālistus!

Karīna Jakovina, SIA "Meža birža"

Mani meži ir dažādi

Īpašumā esošie meži ir ļoti dažādi – mežos pārsvarā ir lapu koki. Īpašumā ir gan padomju laikā aizaugušas pļavas, gan purvu pļavas, gan neizmantota lauksaimniecības zeme, gan atjaunoti izcirtumi.

Meža daļa, kuru īpašnieks mums parādīja, bija ļoti mitra. Zemsedzē niedres, nīkulīgi koki – bērzi, apses, egles. Diezgan daudz dzīvnieku postījumu – būtiski ievainoti koku stumbri.

Jurim patīk eksperimentēt, pārmitrajās platībās stādot egli, kas negrib lāgā augt un nīkuļo. Tomēr viņa pārlicība ir tāda – ja stādīs priedi (kas turpat netālu aug), nopostīs dzīvnieki. Saimnieks stāsta arī par neveiksmēm un šķēršļiem, kas radušies, stādot kokus. Piemēram, dzīvnieku postījumi, pārlietu lielais mitrums, infrastruktūras neesamība un sliktais tās stāvoklis.

Platībā, kuru apskatījām dabā, izteikti manāms, ka teritorija nav mežs, kā pierasts domāt, jo augsne ir kūdraina un nederēs tradicionālās saimniekošanas metodes.

Izmēģina dažādas saimniekošanas metodes

Tomēr jāsaka – visu cieņu, īpašums, kuru apskatījām, tik tiešām nav tas vieglākais, izaicinājums ir daudz, bet no redzētās teritorijas būtiska peļņa tuvākajā laikā nav sagaidāma. Saimnieks pats iegulda darbu, izmantojot savu tehniku, un izmēģina labākās saimniekošanas metodes mitros meža tipos. Piemēram, īpašnieks ierīkojis grāvjus un uzlabojis ceļus, izmantojot zaru klājumu.

Kad apmeklējām Juri Ozoliņu, Vidzemes pusē vēl bagātīgi bija sniegs. Saimnieks bija izdomājis inovāciju ceļu šķūrēšanā – izmantoto kopā sastiprinātas riepas, kuras velk smagā tehnika, un ceļš kļūst līdzens.

Dalību projektos neplāno

Par dalību projektos Juris izsakās piesardzīgi, piedalīties neplāno, jo baidās no prasībām, kuras, iespējams, nevarēs līdz

Foto: Līga Solosteja

Apmeklējuma laikā uzklausi Jura Ozoliņa stāstījumu

galam īstenot.

“Es redzēju no malas, kā ar tiem projektiem iet. Biju iestādījis bērzu kādos 30 ha un redzēju, ko nozīmē pirmā kopšana un otrā kopšana. Iestādīt – tas ir pats mīļākais brīdis, kad tu vakarā apsēdies un skaties – zaļi kociņi. Bet kā tas turpinās? Tad tu skaties – tas bērziņš ir apgrauzts un tas – nolauzts. Beigās, kad samēri un izskaiti palikušo, nav ko teikt ne mežsargam, ne naudas devējiem. Ir jāsāk stādīt klāt. Pie kā tas viss beigās noved? Tāpēc es no šīs lietas atteicos. Es zinu, ko esmu iestādījis, redzu, kas no tā sanācis, un tad es pieņemu lēmumu,” stāsta meža īpašnieks.

Apmeklējuma laikā mēs apskatījām tikai niecīgu daļiņu no 500 ha zemes, kas Jurim Ozoliņam pieder. Saimnieks ar mīlestību stāsta, ka viņa īpašumā ir arī 30–40 gadus vecs meža nogabals, kur pārsvarā aug egles. Tur jau vairāk nekā 20 gadus nav bijusi nekāda aktīva darbība, tikai kopšana. Tā ir skaista vieta, kurai var piebraukt jebkurā gadalaikā un uzturēties tad, kad vienkārši gribas atpūsties.

Līga Solosteja, MKPC

Neskatoties uz pārlietu lielo mitrumu, dabiski atjaunojas egles

POTENCIĀLĀS MEŽU DEMONSTRĒJUMU SAIMNIECĪBAS BALVU UN GULBENES PUSĒ

Marta nogalē integrētā *Life* projekta *LatViaNature* ietvaros tika apskatītas un izvērtētas vēl divas potenciālās mežu demonstrējumu saimniecības Balvu un Gulbenes pusē. Līdz šim projekta ietvaros jau ir atrastas trīs saimniecības, kas atbilst izvirzītajiem demonstrējumu teritoriju atlases kritērijiem. Ar tām jau ir parakstīti sadarbības līgumi.

Īpašums “Ozolliči” Gulbenes novada Stradu pagastā, kura saimnieks ir Andrejs Bokalders

Andrejs Bokalders dzīvo savu mežu ielokā vairākās paaudzēs un ik rītu dodas īpašuma apgaitā. Īpašums atrodas Lubāna mitrājā un tajā ir daudz dabas vērtību. Turpat pie mājas paveras burvīga ainava Pededzes upes krastā – parkveida pļavas un ganības ar skaistiem ozoliem, palieņu zālāji, dažādu augu sugām bagātās ganības. Turpat bērzu

jaunaudze, kurā aug arī cidonijas. Savukārt visapkārt mājvietai plešas Andreja meži – lielākā daļa īpaši aizsargājami biotopi, kuros netrūkst dabas vērtību un ainavisku skatu. Andrejs saimnieko savā īpašumā ar lielu mīlestību un bijību pret dabu un tās vērtībām.

Īpašums “Silabirze” Balvu novada Rugāju pagastā, kur saimnieko Miervaldis Jaundālders

Lai arī Miervaldis dzīvo 100 km attālumā no sava īpašuma “Silabirze”, tas nav šķērslis katru brīvu brīdi turp doties. Arī Miervaldis savā īpašumā saimnieko vairākās paaudzēs. Pašlaik īpašumā pamatā ir jaunaudzes, pārsvarā bērzi un egles. Meži veidojušies, aizaugot lauksaimniecības zemēm. Kā saka Miervaldis, tā nav klasiska mežsaimniecības prakse. Teritorijā ap mājvietu aug ļoti ainaviski izkopti bērzi un egles. Saimniecība “Silabirze” ir ar augstu

“Silabirzes” saimnieks dalās ar savu meža apsaimniekošanas pieredzi

ainavisko un rekreācijas vērtību.

Miervaldis labprāt uzņem viesus un ir gatavs dalīties ar savu koku atzarošanas pieredzi savā meža īpašumā.

Līga Solosteja, MKPC

Interesants risinājums, kā apvienot mežkopību ar cidoniju audzēšanu

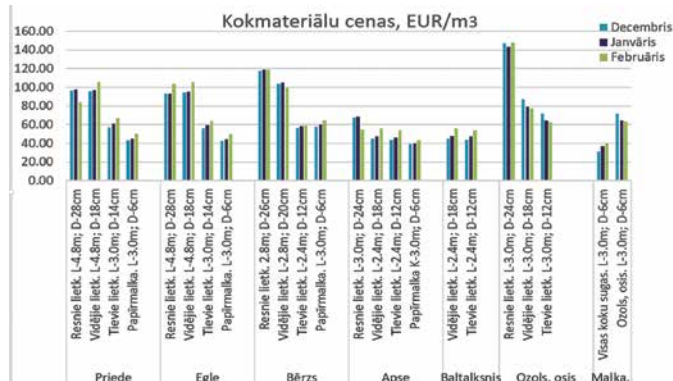
APAĻO KOKMATERIĀLU PRODUKTU CENU TENDENCES

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) sadarbībā ar Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūtu “MEKA” veic apaļo kokmateriālu cenu monitoringu. Var secināt, ka laika periodā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim apaļkoku sortimentu cenas ir būtiski kāpušas līdz pat 28 %. Turpina strauji pieaugt cena papīrmalkas sortimentiem, pēdējo trīs mēnešu laikā tai kāpjot vidēji par 27 %. Straujš cenu kāpums ir novērots arī apses apaļkoku sortimentiem no 22 % līdz 27 %. Strauja cenu lejupslīde ir novērota priedes un apses resnājiem apaļkoku sortimentiem no –14 % līdz –22 %.

Aplūkojot laika periodu no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim, var secināt, ka apaļo kokmateriālu sortimentu cenas turpinās pieaugt. Pozitīva ziņa meža īpašniekiem – turpinoties pieaugt apaļkoku sortimentu cenām, meža īpašniekiem būs iespēja, veicot mežizstrādi, gūt arī maksimālu peļņu. Pēc apkures sezonas beigām ir gaidāms, ka malkas sortimentam būs lēna cenas lejupslīde.

Apaļo kokmateriālu sortimentu vidējās cenu izmaiņas laika periodā no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim, %:

- resnās lietkoksnas cenu kritums ir no –22,91 % līdz 9,95 % kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir –4,84 % kritums;
- vidējās lietkoksnas cenu kritums ir no –0,13 % līdz 22,66 %

kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir 13,7 % kāpums;

• tievās lietkoksnas cenu kritums ir no –5,52 % līdz 22,11 % kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir 12,64 % kāpums;

• papīrmalkas cenu kāpums ir no 25,76 % līdz 28,82 % atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir 27,7 % kāpums;

• malkas cenas kritums ir vidēji –1,61 % mēnesī un ozola, oša malkas cenas kāpums ir vidēji 10,75 % mēnesī.

KĀ MAZINĀT VĒTRU IETEKMI MEŽĀ?

Lielāka apjoma mežaudžu vēja bojājumi gan Latvijā, gan ziemeļu un centrālajā Eiropā kopumā ir rudens un ziemas sezonas ciklonos, kas skar plašas teritorijas, bieži vien vairākās valstīs. Tomēr šādi bojājumi var rasties arī vasarā – tos izraisot negaisu vētrām, kas parasti ir lokālas, vējam savā ceļā nolaužot vai izgāžot visus kokus.

Gan Latvijā, gan Ziemeļeiropā kopumā pieaug diennakts maksimālais vēja ātrums un vidējais gada vētraiņu dienu skaits. Tāpat palielinās vēja ātrums brāzmās. Izteiktāks šis pieaugums ir tieši pēdējos 30 gados. Sagaidāms, ka, klimata pārmaiņām turpinoties, arī nākotnē mūsu mežus biežāk skars stipras vētras.

Tādēļ zinātniekiem ir būtiski analizēt faktorus, kas bojājumus ietekmē, un iespējas tos mazināt, savukārt meža īpašniekiem – ņemt vērā šīs pārmaiņas un mazināt to ietekmi uz savu mežu. Lai to īstenotu, Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā “Silava” jau vairākus gadus notiek darbs pie Eiropas Reģionālās attīstības fonda pētījuma “Lēmumu pieņemšanas atbalsta rīka izstrāde vēja bojājumu riska mazināšanai bērza un apses mežaudzēs” (Nr. 1.1.1.1/18/A/134), kura ietvaros tiek veikti koku vēja noturības testi. Ņemot vērā, cik darbietilpīgs ir šāds pasākums, pieejamo datu par vairākumu koku sugu ir maz, taču **mūsu iegūtie rezultāti** ir nozīmīgi arī Eiropas mērogā.

Iespējams prognozēt bojājumu varbūtību

Vēja iedarbību uz kokiem nosaka tā maksimālais ātrums brāzmās. Koka spēju pretoties (t. i., nenolūzt vai neizgāzties ar saknēm) noteiktam vēja ātrumam var novērtēt, veicot to laušanas testus. Šādu testu izpildē izvēlētajam kokiem tiek piestiprināti instrumenti, kas mēra tā stāvokļa izmaiņas, – koks ar trosi

Foto: Aris Jansons

Liels vēja ātrums biežāk lauž nekā gāž

un vinču tiek vilkts, nepārtraukti mērot pielikto spēku. Iegūtie dati atspoguļo gan to brīdi, kad kokam rodas neatgriezeniski stumbra vai sakņu bojājumi – tā saucamo primāro lūšanu, gan to brīdi, kad koks “padodas” pavisam – vai nu nolūst, vai izgāžas ar saknēm (t. s. sekundārā lūšana).

Nozīmīgi ir abi šie rādītāji. Pēc primārās lūšanas koks, kas ārēji izskatās ne bojāts un vesels, vēl apmēram līdz pat pieciem gadiem būs mazāk vēja noturīgs, turklāt vājāks – tātad mazāk spējīgs pretoties citu faktoru ietekmei. Sekundārās lūšanas datus var izmantot, lai noteiktu, pie kāda vēja ātruma brāzmās konkrētais koks lūzīs. Zinot, cik bieži šādas vētras ar šādiem vēja ātrumiem sagaidāmas, var prognozēt bojājumu varbūtību.

Grāvju uzturēšana ir būtiska vēja noturībai

Vēja bojājumu varbūtību ietekmē audzes vēja klimatiskie apstākļi atrašanās vietā. Būtiskāk šo dabisko traucējumu ņemt vērā

Kurzemē, tomēr tas nenozīmē, ka citās Latvijas daļās audzes būs pilnībā pasargātas – vienkārši vētras tās skars retāk.

Ietekme ir arī meža tipu grupai – nosakot koku sakņu izvietojumu, dziļumu. Arī priedei, ja tā lielu daļu gada aug vietā ar augstu gruntsūdeni, saknes būs seklas un tātad arī pazemināta vēja noturība. Tādēļ gan grāvju uzturēšana kārtībā, gan arī mikromeliorācija, veidojot ievalkas un mazus grāvīšus, ļaus aizplūst ūdenim no lokālām ieplakām audzē. Tas ir būtiski ne tikai koku augšanai, bet arī to vēja noturībai.

Īpaši nozīmīgi tas ir tādās ziemās kā šī, kad augsne nav sasalusi, vai sasalusi ļoti maz, ir daudz virsūdeņu no nokrišņiem un sniega. Ja augsne ir slapja, koku saknes turas kopā daudz vājāk nekā ar sausu augsni, līdz ar to vējš koku vieglāk var izgāzt.

Mazāks retināšanu skaits

Nozīmīgi vēja bojājumu varbūtību var mazināt ar mazāku jaunaudzes biežumu: stādot mazāk koku uz hektāra (kas ir normatīvās vides pielāgošanās klimata pārmaiņām jautājums) un/vai savlaicīgi kopjot jaunaudzes, ko var īstenot katrs meža īpašnieks pats.

Nodrošinot kokiem lielāku augšanas telpu, tie ikdienā vairāk pakļauti vēja ietekmei un tai pielāgojas. Tāpat šāda pieeja rada īpašniekam iespējas plānot tikai vienu retināšanu ar sortimentu ieguvu relatīvi agrā vecumā un relatīvi strauju mērķa caurmēra sasniegšanu.

Jāņem vērā, ka koki, pārsniedzot 10–12 m augstumu, ir pakļauti vētru ietekmei. Pēc katras retināšanas audzes, kur koku augstums lielāks, vēl vidēji piecus gadus audze ir mazāk noturīga. Tas tādēļ, ka kokiem vajadzīgs laiks, lai pielāgotos

Vējš var izgāzt arī tādus kokus

jaunajai situācijai, attīstītu sakņu sistēmu. Tātad, jo mazāks retināšanu skaits, jo retāk audze ir šādā nenoturīgā stāvoklī. Tāpat vēja vairāk apdraudētās teritorijās nav vēlams ar nelielu laika distanci vai pat tajā pašā gadā veikt galveno cirti vienā audzē un retināšanas blakus audzēs: retināšanas labāk atlikt par 3–5 gadiem.

Analizējot situāciju Latvijā kopumā, konstatēts, ka atbalsts jaunaudžu kopšanai ir mežaudžu adaptāciju klimata pārmaiņām vislabvēlīgāk ietekmējošais un finansiāli efektīvākais pasākums.

Egle būs jāaudzē citādāk

Otrs līdzīga mēroga atbalsts ir meža atjaunošana, sākot selekcionētus stādus. Abi šie pasākumi īstenojami katram meža īpašniekam, nodrošinot strauju caurmēra pieaugumu, lai audzes apsaimniekošana būtu orientēta uz mērķa caurmēra sasniegšanu un vēja bojājumu varbūtību samazināšanu meža audzēšanas aprites ciklā.

Īpaši nozīmīga šāda pieeja ir vēja mazāk noturīgās – egļu audzēs. Analizējot to vēsturisko attīstības dinamiku, izteikti parādās bojājumu apjoma (iznīkušo, sanitārajās cirtēs nocirsto) audžu īpatsvara palielināšanās, sākot ar otrās vecumklases vidu. Tā gan nav saistīta ar koku vecumu, bet noteiktu to parametru (augstuma) sasniegšanu.

Mainoties klimatam, nevaram cerēt, ka būs iespējams saimniekot “pa vecam”. Varbūtība, ka egļu audzes, kurās veiktas 2–3 retināšanas, pārsniegs 80 gadu vecumu, ir maza. Tas nenozīmē, ka konkrētajai koku sugai Latvijā nav nākotnes – tikai to, ka mums būs jāpielāgojas un egle jāaudzē citādāk, orientējoties uz intensīvu mežsaimniecību.

Veidot tīraudzes mistrotā mežā

Kļūst aizvien populārāk runāt par mistrā audžu veidošanu *kā zālēm pret visām kaitēm*. Pētījumu rezultāti liecina, ka patiešām ir atsevišķi aspekti un mistrojuma veidi,

Parauglaukumu ierīkošana pēc vētras

kas var nodrošināt paaugstinātu noturību pret konkrētiem dabiskiem traucējumiem. Tomēr sakarība nebūt nav universāla. Attiecībā uz vēja bojājumiem piemistrojums audzes pirmajā stāvā var samazināt audzes noturību: piemēram, egļu audzēs ar lapu koku grupām, kas ziemas periodā ir bez lapām, veidojot “logus” vainagu klājā un samazinot kopējo audzes stabilitāti. Tādēļ Latvijas mežsaimniecībā izsenis izmantotā pieeja, veidojot tīraudzes mistrotā mežā, uzskatāma par piemērotu arī vēja bojājumu varbūtības mazināšanai.

Dati par vēja noturību ietekmējošiem rādītājiem iegūstami, arī analizējot liela ap-

joma informāciju pēc vētras. Piemēram, vērtējot 2005. gada vētras sekas visā Latvijas teritorijā, konstatēts, ka bojājumus būtiski ietekmē mežaudzes valdošā koku suga, egles piemistrojams pirmajā stāvā, vidējais pirmā stāva koku augstums, audzes biežība, periods kopš pēdējās retināšanas, blakus esošais nogabals vēja pusē un maksimālais vēja ātrums brāzmās. Tas apliecina jau iepriekš aprakstītās sakarības un iespējas, mērķtiecīgi saimniekojot mežā, var mazināt vēja bojājumu varbūtības mazināšanai.

Ar pētījuma rezultātiem var iepazīties www.silava.lv

Āris Jansons, LVMI “Silava”

IZVEIDOTA JAUNA, INTERAKTĪVA UN IZZINOŠA MEŽA TAKA

Realizējot projektu ar Meža attīstības fonda atbalstu, 2021. gada nogalē Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrā “Lielozoli” izveidota jauna meža izziņas taka.

“Lielozolu” interaktīvā mācību taka izveidota, lai iepazītu meža uzbūvi, izziņātu meža ekosistēmu un uzzinātu daudz aizraujošu faktu par mežu. Takas garums ir 200 metri, grūtības pakāpe – vidēja, aptuvenais laiks visu uzdevumu veikšanai – viena divas stundas.

Meža taku var izstaigāt visos gada laikos, un tā būs interesanta cilvēkiem jebkurā vecumā. Taka paredzēta kājām-gājējiem un ir piemērota cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Bērni līdz 14 gadu vecumam taku var apmeklēt pieauguša cilvēka pavadībā. Meža takas pamatne ir klāta ar šķeldas kārtu, mitrajās vietās – izbūvētas laipas. Rudenī un pavasarī taka var būt slapja vai slidena, tad noderēs piemēroti apavi. Meža taka patiks arī mazākajiem apmeklētājiem, jo tajā atrodas vairāki veiklības

šķēršļi, kurus pārvarēt un izmēģināt roku rokā ar vecāku palīdzību un pieskatīšanu.

Mācību spēle “Meža taka”

Lai padarītu meža takas apmeklējumu aizraujošāku un izziņātu meža noslēpumus, mūsu mācību taka ir izveidota kā interaktīva spēle. Visā takas garumā izvietoti deviņi kontrolpunkti, katrā no tiem atrodas informatīvs stands un interaktīvs uzdevums, kuru izpildot tiek iegūts kods, lai piekļūtu katram nākamajam kontrolpunktam. Meža taku iespējams mērot ar vai bez gida. Ieteicamais personu skaits grupā 4–5 cilvēki.

Taka pieejama mācību un demonstrējumu centra darba laikā bez maksas. Savukārt apmeklējums jāpiesaka, ja vēlaties to izstaigāt gida pavadībā vai pildot izlaušanās spēli.

“Lielozoli” ir Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra interaktīvs Latvijas lauku, meža un akvakultūras izziņas, iedvesmas un profesionālās izaugsmes centrs. Plašāk: interneta vietnē www.lielozoli.lv

DZĪVOT ZAĻI UN VESELĪGI

Tuvojoties pavasarim, laiks atgūt spēkus pēc garās ziemas un uzņemt enerģiju. Kur to ņemt? Aizejiet uz mežu! Tas ne tikai priecē acis, bet arī dod visu vajadzīgo, kas nepieciešams veselībai un ko daba mums bagātīgi sniedz. Šoreiz padoms par to, kā pavasarī izmantot zaļo dabas aptieku – priežu pumpurus un to jaunus dzinumus.

Energijas bumba – priežu pumpuri

Vispirms par to, kad un kā pareizi ievākt priežu pumpurus. Tos ievāc agri pavasarī, parasti martā vai aprīļa sākumā, kad naktīs joprojām piesalst, bet dienā jau silda saule; tie ir piebrieduši, bet vēl nav atvērušies. Vislabāk pumpurus ievākt no zāgētiem zariem meža izcirtumos, bet, ievācot no augošiem kokiem, pumpurus nedrīkst ņemt no zaru galotnēm, ir jāizvēlas koka sānu zari.

Priežu pumpuri ir viens no pirmajiem pavasara spēka avotiem, kuros mutuļo dzīvības sula. Mūsu senči, ejot mežā, arī lietoja priežu pumpurus – izkošļāja tos un izspļāva, jo sveķi ir lipīgi un uzkrājas plaušās. Tādēļ pirms dažādu produktu pagatavošanas, tie ir jāieber karstā ūdenī, jāpatur, lai izšķīst sveķi, un jānolej.

Dabas pazinēja Solvita Kūna iesaka ik dienu apēst svaigus 5–7 priežu pumpurus – tie ir pilni ar vitamīniem un bioloģiski aktīvām vielām, tie palīdz aiznest skābekli mūsu šūnām. Priežu pumpuri ir labi imūnsistēmai un palīdz atbrīvoties ne tikai no klepus vai kakla sāpēm, bet arī no saaukstēšanās simptomiem.

Priežu pumpurus var uzglabāt un patērēt dažādos veidos, piemēram, vārīt sīrupā, lietot nomierinošās vannās, ēst svaigus vai sažāvētus samalt pulverī un bērt uz maizītes vai pievienot biežpienam.

Priežu pumpuru tējas

Literatūrā atrodamas dažādas priežu pumpuru tējas receptes kā atkrēpošanas un dezinfekcijas līdzeklis hroniska bronhīta un plaušu slimību gadījumos. Tomēr speciālisti neiesaka tās lietot pārmerīgās daudzumos, bet pirms tēju un citu gardumu pagatavošanas pumpurus vispirms apliet ar karstu ūdeni, paturēt un noliec ūdeni, kurā izšķīduši sveķi. Tad tēju var gatavot pēc dažādām receptēm.

Ņem 2 ēdamkarotes priežu pumpuru, aplej ar 1 litru ūdens, vāra 10 minūtes noslēgtā traukā uz lēnas uguns. Nostādina 30 minūtes. Lai dažādotu garšu, tējai var pievienot citrona, apelsīna miziņu vai citas piedevas.

Savukārt zaļu pazinējai Vijai Enīnai ir padoms, kā visvienkāršāk pagatavot uzlējumu termosā – 1 ēdamkaroti pumpuru aplej ar glāzi verdoša ūdens, ļauj nakti ievilkties, no rīta nokāš un dzer pa 1/3 glāzes 3 reizes dienā pirms ēšanas.

Var pagatavot arī pumpuru izvilcumu medū. Ar pumpuriem piepilda pusi burciņas, pielej to pilnu ar šķidru medu un ļauj ievilkties divas nedēļas tumšā, vēsā vietā. Nokāš un lieto pa ēdamkarotei vairākas reizes dienā.

Labs palīgs saaukstēšanās laikā būs veselīgais priežu pumpuru sīrups. Lai to pagatavotu, ņem vienu daļu pumpuru un divas daļas ūdens, vāra 15–20 minūtes katliņā ar vāku uz mazas uguns. Šķidrumu atdzesē un nokāš, vienai daļai novārijuma pievieno divas daļas cukura, maisot uzkarsē līdz viršanai. Karstu iepilda nelielos traukos.

Priežu pumpuri – piedeva salātiem

Pavasarī priežu pumpurus var izmantot arī kā piedevu zaļajiem salātiem. Iesaka **Rūdolfs Šteinbergs, restorāna “Ostas skati” pavārs**.

Etiķa sīrups salātiem

Ņem 1 ēdamkaroti pumpuru, 100 g ogu vai augļu etiķa, 100 g ūdens un 100 g cukura. Liek vārīties ūdeni, cukuru un etiķi. Kad viss savārties sīrupā, pievieno zaļos pumpurus. Tie jāliek ūdenī neaplaucēti un pirms tam sīrups jāatdzesē apmēram līdz 70 grādiem, lai pumpuros esošās ēteriskās eļļas karstumā nesadegtu. Etiķa sīrupu izmanto salātiem.

Priežu jauno dzinumu sīrupi

Ja nu nav laikus paspēts savākt priežu pumpurus, var doties meklēt arī priežu jaunus dzinumus, kas satur C un B vitamīnu, beta karotīnu, ēteriskās eļļas. Jaunos zaru galos augošos mīkstos dzinumus ievāc pavasarī, apmēram līdz maija vidum, kad to dziedinošais spēks ir vislielākais. Arī izmantošana tiem ir daudzveidīga.

Traukā liek kārtām – kārtā dzinumu (1,5–2 cm), kārtā cukura utt. Pēdējā augšējā kārtā ir cukurs. Novieto saulē uz 10 dienām, pēc tam nokāš. Lieto tuberkulozes, plaušu iekaisumu un bronhīta gadījumā. Astmas gadījumā lieto pa 2 ēdamkarotēm no rīta, bērniem – pa 1 ēdamkarotei.

Priežu sīrupu, sauktu par priežu medu, arī gatavo no jaunajiem priežu dzinumiem.

Tam būs nepieciešami 500 g jauno dzinumu, kilograms cukura, litrs ūdens un puse citrona. Dzinumus pārklāj ar ūdeni, uzvāra un vāra 20 minūtes. Novārijumam ļauj nostāvēties dienu. Nokāš caur marli, pievieno cukuru, atkal liek uz uguns un vāra 30–40 minūtes, līdz sabiezē. Pievieno citrona sulu. Iegūst biezu sīrupu ar priežu aromātu, ko ik dienu lieto pa karotei vitamīnu trūkuma, saaukstēšanās un kakla sāpju gadījumā.

Ir pēdējais laiks, lai papildinātu savu mājas aptieciņu! Dodieties priežu pumpuru un jauno dzinumu meklējumos un esiet veseli!

Lidija Bredovska,
MKPC Saldus nodaļa

MEDNIEKA SEZONAS KARTI VAR NOPIRKT ARĪ ATTĀLINĀTI

Valsts meža dienests (VMD) informē, ka ikvienam medniekam, kurš vēlas medīt 2022./2023. gada medību sezonā, ir jāiegādājas mednieka sezonas karte.

Bez mednieka sezonas kartes medīt ir aizliegts. Mednieka sezonas karti var iegādāties arī citam medniekam.

Mednieka sezonas karti attālināti var iegādāties Meža valsts reģistrā <https://gis.vmd.gov.lv>.

Mednieka sezonas kartes saņemšanai ir jāsamaksā valsts nodeva 14,23 eiro.

Ir iespējams saņemt atvieglojumu par mednieka sezonas kartes saņemšanu, maksājot valsts nodevu 4,27 eiro. Atvieglojumu piešķir: vecuma un iz-

dienas pensionāriem; personām ar I vai II invaliditātes grupu; valsts akreditēto augstākās izglītības iestāžu pilna laika studentiem.

Mednieka sezonas karti sagatavo nevis fiziska dokumenta veidā, bet kā elektronisku dokumentu Meža valsts reģistrā. To nav nepieciešams izdrukāt. Par to, vai personai ir derīga mednieka sezonas karte, VMD darbinieki pārliedz, reģistrā ievadot mednieka apliecības numuru.

Katrs medību dalībnieks ir atbildīgs par medības reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu.

Instrukcija, kā iegādāties mednieka sezonas karti sev vai citam medniekam, pieejama interneta vietnē www.vmd.gov.lv

JAUNŠ BUKLETS "MEŽA NOZARE 2050 – LATVIJAS ZAĻAIS KURSS"

Ar biedrības "Zaļās mājas" gādību izdots buklets "Meža nozare 2050 – Latvijas Zaļais kurss".

Buklets "Meža nozare 2050" ir meža nozares uzņēmēju, nevalstisko organizāciju, uzņēmēju apvienojošo organizāciju un ekonomistu viedokļu apkopojums par to, kā varētu un būtu jāattīstās Latvijas meža nozarei nākamo 30 gadu perspektīvā Eiropas izsludinātā "Zaļā kursa" kontekstā. Izdevumu elektroniskā formā var izlasīt interneta vietnē www.zalasmajas.lv, kā arī video noklausīties ekspertu viedokļus. Savukārt ja vēlaties saņemt izdevumu drukātā formā – jāsazinās ar izdevēju.

Biedrība "Zaļās mājas" arī regulāri atjauno un publicē statistiku par Latvijas meža nozari dažādos griezumos. Turpat izdevumā "Meža nozare skaitļos un faktos 2022" var iepazīties ar jaunāko meža nozares 2021. gada apkopoto statistiku.

Biedrība "Zaļās mājas" ir organizācija, kuras mērķis ir veicināt izpratni par meža nozari un attīstīt Latvijā ilgtspējīgu būvniecību, kas respektē ekoloģiskos ierobežojumus un ir sociāli un finansiāli izdevīga.

2022. GADA DABAS SIMBOLI

Gada koks – parastā egļe

Latvijas Dendrologu biedrība par 2022. gada koku izvēlējusies parasto egli (*Picea abies*).

Egļe ir trešā izplatītākā koku suga Latvijā. Labos augšanas apstākļos tā spēj sasniegt 45 metru augstumu un 300 gadu vecumu. Tomēr egles šādus apmērus sasniedz reti, jo tā ir viena no jutīgākajām koku sugām Latvijā. Seklās sakņu sistēmas dēļ to pastiprināti ap-

draud vējgāzes. Liels drauds egļēm ir dažādas slimības un kaitēkļi. No tām vislielāko postu nodara sakņu trupe un egļu astoņzobu mizgrauzis. Šī gada meteoroloģiskie apstākļi var nodrošināt labvēlīgus apstākļus mizgraužu attīstībai, tādēļ esiet piesardzīgi un apsekojiet savas egļu audzes!

Gada dzīvnieks – zebiekste

Dabas muzejs par 2022. gada dzīvnieku izvēlējis zebieksti (*Mustela nivalis*).

Līdz 20 cm garš un 100 g smags plēsē-

ju kārtas dzīvnieks ar divkrāsainu kažoku (brūngans ar baltu vēderu), kas ziemā kļūst viscaur balts. Lai gan zebiekstes ir mazākie plēsēji pasaulē, tās spēj nomedīt par sevi trīs līdz četras reizes lielāku dzīvnieku. To galvenā barība ir mazie grauzēji, kurus zebiekste parasti nonāvē ar kodieniem pakausī.

Gada putns – svīre

Latvijas Omitoloģijas biedrība par 2022. gada putnu izvēlējusies svīri (*Apus apus*).

Svīre ir gājputns, tādēļ Latvijā, visbie-

žāk apdzīvotās vietās, to var sastapt no maija vidus līdz septembra vidum. Pēc izskata svīri bieži jau ar bezdelīgu vai mājas čurkstī, taču svīre ir ar tumšu ķermeņa apakšpusi, turpretī bezdelīgai un čurkstei vēders ir balts. Lielāko dzīves daļu svīre pavada lidojumā. Lidojot putni var gulēt, pāroties, savākt materiālu ligzdām, gan arī baroties. Vienīgi ligzdojot, visbiežāk māju spraugās, pieaugušie pāri nakšņo savās ligzdās cieši viens otram blakus.

Gada augs – Eiropas saulpurene

Latvijas Botāniķu biedrība par 2022. gada augu izvēlējusies Eiropas saulpureni (*Trollius europaeus*).

Tas ir daudzgadīgs, vidēja lieluma gundegu dzimtas augs ar dzelteniem lodveida ziediem. Saulpurene zied maijā un jūnijā sākumā un ir viegli indīga. Latvijā Eiropas saulpurene sastopama samērā bieži, taču nevienmērīgi. Tā aug vietās, kur ir barības vielām bagāta, pastāvīgi mitra augsne, kas nav pakļauta pārmērīgi intensīvai zālāju izmantošanai.

Gada sēnes – brūnzobes

Latvijas Mikologu biedrība par 2022. gada sēni ir izvēlējusies brūnzobes – Peka brūnzobi (*Hydnellum peckii*) un rūsgano brūnzobi (*Hydnellum ferrugineum*).

Abas sēnes pēc izskata ir ļoti līdzīgas. Tās nav indīgas, bet nepatīkamās garšas un sīkstās konsistences dēļ nav arī ēdamas.

Visvieglāk tās ir atšķirt, pakošļājot nelielu sēnes gabaliņu, – Peka brūnzobe ir rūgta, bet rūsganā – nav. Šīs sēnes sastopamas vecos skuju koku mežos, vietās ar nabadzīgu vai smilšainu augsni. Tās ir jutīgas pret slāpekļa savienojumu uzkrāšanos augsnē, un tas ir viens no iemesliem, kādēļ daudzās valstīs brūnzobes un citas radniecīgas sēņu sugas kļūst aizvien retākas un vairākās valstīs jau iekļautas aizsargājamo sugu sarakstos.

Gada kukainis – skujkoku dižkoksngrauzis

Latvijas Entomoloģijas biedrība par 2022. gada kukaini izraudzījusies skujkoku dižkoksngrauzi (*Tragosoma depsarium*).

Latvijā reti sastopama līdz pat 3 cm lielā, masīva, tumši brūna vabole ar sarkanbrūniem matiņiem uz ķermeņa virsmas un gariem taustekļiem uz galvas. Ķermeņa priekšgalā skujkoku dižkoksngrauzim katrā pusē ir pa vienam labi izteiktam un uz ārpusi izvirzītam dzelksnim.

Šis kukainis sastopams vecos, saulainos priežu mežos, kā arī izcirtumos un jaunaudzēs. Galvenais, lai šajās vietās būtu pietiekami daudz atmirušas priedes koksnes. Taču jāņem vērā, ka kukainis nav tik viegli pamanīt, jo aktīvs tas kļūst naktīs, bet dienā neuzkrītošais krāsojums palīdz veiksmīgi paslēpties mizās un koku spraugās.

Gada gliemis – ziemeļu upespērle

Latvijas Malakologu biedrība par 2022. gada gliemi nosaukusi ziemeļu upespērli (*Margaritifera margaritifera*).

Mūsdienās gandrīz izmirusi saldūdeņu divvāku gliemeņu suga. Galvenais izmiršanas iemesls ir šī gliemja mazuļu bojā-

eja pirmajos dzīves gados, jo tie ir ļoti jutīgi pret paaugstinātu slāpekļa saturu ūdenī. Upju straujtecēs palicis ļoti maz piemērotu smilts un grants slāņu, kuros tie varētu dzīvot līdz piecu sešu gadu vecumam. Vēlāk ziemeļu upespērles sāk pacelties grunts virspusē, un pieaugušās gliemenes vairs nav tik jutīgas pret piesārņojumu.

Gada bezmugurkaulnieks – mitrene

Latvijas Entomoloģijas biedrība par šā gada bezmugurkaulnieku nominējusi mitrenes (*Oniscoidea*).

Tie ir vienīgie Latvijā mītošie vēžveidīgie organismi, kas, pastāvīgi dzīvojot uz sauszemes, iemanījušies elpot ar žaunām. Latvijā līdz šim konstatētas divdesmit mitreņu sugas, taču pasaulē to kopējais skaits varētu būt 5000–7000. Mitrenes visbiežāk sastopamas visos sauszemes biotopos, arī cilvēku mājokļos, malkas šķūņos, pagrabos, neskartākos un ēnainākos pagalma nostūros un pat vannasistabā un tualetē. Dažas no sugām briesmu brīžos spēj pārsteigt, saraujoties apaļā, bruņām klātā lodītē.

Inga Buša,

MKPC Sēlijas nodaļa

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki, LV-3018
Ozolnieku pag.,
Jelgavas nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Laila Šestakovska	28323647
Grobiņa	Agrieta Šēnberga	29285111
Saldus	Maruta Pragulbicka	20222041
Krāslava	Jānis Dzalbs	26459513
Limbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Anna Pastare - Skutele	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Kārlis Folkmanis	29363016
Iecava	Rita Daščiora	22019356
Aizkraukle	Inga Buša	26534704
Jēkabpils	Jānis Sēlis	26465432
Ozolnieki	Kārlis Folkmanis	29363016
Gulbene	Elvijs Kantāns	26314426
Tukums	Kārlis Folkmanis	27812527
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs,

Izdevumu iespiešanai sagatavoja **Sarmīte Grundšteine**

Tālr. 63050477, mob. 29133563. Makets: Dzintars Melnis

Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Jelgavas nov. LV-3018